

Vad händer med den gemensamma fiskeripolitikens sociala dimension när politiken reformeras?

1. TAR EU:S FISKERIPOLITIK HÄNSYN TILL SOCIALA FRÅGOR?

År 2007 sysselsatte EU:s fiskerisektor 355 000 personer (antal heltidstjänster inom fångstsektorn, vattenbruket, beredningssektorn och andra anknyttande sektorer enligt de senaste tillgängliga uppgifterna). Av dessa 355 000 arbetstillfällen var 145 000 i fångstsektorn (46 %), 137 000 i beredningssektorn (34 %) och 55 000 inom vattenbruket (16 %). Återstoden av arbetstillfällena, dvs. 18 000 jobb (4 %), fanns inom anknyttande sektorer. Det småskaliga kustfisket (med fartyg på högst 12 meter och passiva redskap) står för cirka 40 % av arbetstillfällena i fångstsektorn, och cirka 80% av alla fiskefartyg i EU används inom det fisket.

Av den totala sysselsättningen i EU står fiskerisektorn för så lite som 0,2 %, I vissa medlemsländer (t.ex. Grekland (1,5 %)), regioner (t.ex. Galicien i Spanien (3 %)) eller kustsamhällen (t.ex. Killybegs i Irland (68 %)) är fiskerisektorn en viktig arbetsgivare. I likhet med vad som händer inom andra primärsektorer i EU är sysselsättningstendensen nedåtgående. Sedan 2002 har andelen sysselsatta minskat med 31 % inom fångstsektorn och med 16 % inom vattenbruket. Motsvarande minskning inom beredningsindustrin var bara 6,5 %, men detta beror huvudsakligen på att man i allt större utsträckning importerar råvarorna från andra medlemsländer eller från tredjeländer.

2. VILKA SOCIALA FRÅGOR ÄR VIKTIGA INOM EU:S FISKERISEKTOR?

Utöver den **minskande sysselsättningsgraden**, framförallt inom fångstsektorn, identifierar man i den konsekvensbedömning som har gjorts inför reformen av den gemensamma fiskeripolitiken att ett av de större problemen är att fångstsektorn **inte är attraktiv**, särskilt inte för den unga generationen av fiskare. En nyligen genomförd undersökning av 24 kustsamhällen visar att det är ett växande problem att många fiskeriföretag inte kan rekrytera tillräckligt många lokala och kvalificerade fiskare och därför måste ta in utländsk personal eller, vilket är fallet inom det småskaliga fisket, låta personalen fortsätta att jobba efter den föreskrivna pensionsåldern.

Orsaken till att fångstsektorn inte är attraktiv är de relativt låga lönerna (i jämförelse med arbete i land) i kombination med de hårda arbetsvillkoren och säkerhetsvillkoren i yrket. Dessutom **minskar antalet arbetstillfällen som är beroende av fiskerisektorn i de flesta kustområdena**, vilket gör att många kustområden riskerar att förlora sin livskraft i framtiden.

Under de senaste åren har dessutom utvecklingen av det europeiska vattenbruket stagnerat, varför man gått miste om de arbetstillfällen som så väl behövs i både inlands- och kustområdena i Europa. Vattenbruket skulle kunna skapa attraktivare jobb (med högre genomsnittslöner och bättre arbetsvillkor än inom fångstsektorn) men än så länge utnyttjas vattenbrukets fulla potential inte i EU.

3. VAD HÄNDER OM VI INTE REFORMERAR DEN GEMENSAMMA FISKERIPOLITIKEN?

Av de olika scenarier som simulerades fram i samband med att man utarbetade konsekvensbedömningen för reformen av den gemensamma fiskeripolitiken framgår att nedgången i antalet arbetstillfällen inom fångstsektorn kommer att fortsätta i en jämn takt på cirka 1–2 % per år. Jobben kommer att fortsätta att vara dåliga, både vad gäller lönenivå och säkerhet. Detta kommer att få negativa konsekvenser för många utsatta

kustsamhällen.

4. VILKA SOCIALA MÅL HAR DEN REFORMERADE GEMENSAMMA FISKERIPOLITIKEN?

Social hållbarhet är ett av huvudmålen för den gemensamma fiskeripolitiken och syftet med den reformerade politiken är att uppnå följande sociala mål på medellång och lång sikt:

- Att vända nedgången i arbetstillfällena inom fiskerisektorn, särskilt inom fångstsektorn.
- Att göra fiskerisektorn till en attraktivare arbetsgivare med högkvalitativa arbetstillfällena.
- Att göra kustsamhällena mer livskraftiga genom ekonomisk tillväxt och jobb.
- Att främja övergången till hållbart fiske.
- Att göra det möjligt för det europeiska vattenbruket att växa och att skapa nya jobb, både inom det landbaserade och det havsbaserade vattenbruket.

Alla de politiska verktyg som införs genom den nya fiskeripolitiken bidrar till att dessa mål uppfylls, men det viktigaste politiska instrumentet är den nya Europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF). I jämförelse med Europeiska fiskerifonden (EFF) innebär EHFF en omfattande förändring när det gäller offentlig finansiering av fiskerisektorn. EHFF fokuserar på kollektiva åtgärder och på att göra kustsamhällena mer livskraftiga istället för på de tidigare bidragen till fiskeflottorna som huvudsakligen gynnade fartygsägarna. Genom EHFF stryks således de flesta nuvarande stöden till fiskeflottorna och medlen används istället till att finansiera åtgärder för att säkra lönsamhet för fiskeriföretagen och vattenbruket (innovation, mervärde och marknadsföring) och åtgärder för att främja utveckling och diversifiering i områden som är beroende av fisket.

5. HUR KAN MAN VÄNDA NEDGÅNGEN I ANTALET ARBETSTILLFÄLLEN I FISKERISEKTORN?

För att man ska kunna skapa social hållbarhet krävs att man så snart som möjligt åstadkommer miljömässig hållbarhet. Av de olika scenarier som simulerades fram i samband med att man utarbetade konsekvensbedömningen för reformen av den gemensamma fiskeripolitiken framgår att det totala tillåtna fångstmängderna (TAC) kommer att öka så snart fisket ligger på de nivåer som fastställs enligt principen om maximalt hållbart uttag. Till 2020 förutspås en ökning med minst 20 %. **En så stor ökning har potential att skapa nya jobb inom fångstsektorn.** Enligt de simulerade scenarierna kommer antalet arbetstillfällen per fartyg att öka redan efter 2017. Detta är också i linje med de erfarenheter som till exempel har gjorts i Nya Zeeland där man har infört förvaltningsinstrument för att främja övergången till hållbart fiske som i mångt och mycket påminner om de förvaltningsinstrument som föreslås för reformen av den gemensamma fiskeripolitiken. I Nya Zeeland har åtgärderna gett större fångster vilket i sin tur lett till mer kapital och fler arbetstillfällen inom fisket.

Inom EU har liknande erfarenheter också gjorts då fisket ur tretton bestånd redan sker enligt principen om maximalt hållbart uttag och fisket inom flera andra bestånd kommer att följa principen inom ett eller två år. Tack vare detta har man kunnat öka de totala tillåtna fångstmängderna (TAC) för 2012 (t.ex. för sill i Keltiska havet, torsk i Irländska sjön, marulk i Sydvästatlanten och sill i Nordsjön, för att bara nämna några). Tack vare ökningarna av TAC kan man rädda arbetstillfällena inom sektorn och dessutom kan fiskarnas inkomster förbättras avsevärt. Till exempel kan en ökning av TAC innebära ökade inkomster på tio miljoner euro för sillfiskarna i Keltiska havet, på tretton miljoner euro för torskfiskarna i Irländska sjön och på tolv miljoner euro för marulksfiskarna i Västatlanten. Den största ökningen kommer att gynna sillfiskarna i Nordsjön då deras vinst kan fördubblas till 212 miljoner euro tack vare att beståndet har förvaltats med inriktning på maximalt hållbart uttag till 2015.

Nackdelen med införandet av maximalt hållbart uttag är den svåra övergångsperioden då man förväntas att på kort sikt förlora ytterligare arbetstillfällen i de fiskeflottor som är beroende av fisket ur överfiskade bestånd och som dessutom kännetecknas av överkapacitet. Detta är tyvärr något som gäller för de flesta EU-bestånden. Genom EHFF kommer stöd att kunna beviljas till fiskarna så att de klarar sig genom övergångsperioden på väg mot hållbart fiske. Av ovanstående framgår emellertid att fördelarna uppväger de svårigheter som drabbar yrkesfiskarna på kort sikt och att de väntade ekonomiska vinsterna kommer att gynna samtliga kustområden i EU.

Större fångster och produktionsökningar inom vattenbruket ger också fler arbetstillfällen inom beredningsindustrin. Enligt de beräkningar som har gjorts kan det komma att röra sig om minst 4500 nya jobb inom beredningsindustrin, huvudsakligen inom de kustområden som är beroende av fisket.

Det faktum att den gemensamma fiskeripolitiken inriktas på vattenbruk torde också ge fler arbetstillfällen, på villkor att medlemsländerna gör rätt prioriteringar när det gäller den nationella förvaltningen av platser och kustområden där man skulle kunna anlägga vattenbruk. Man väntar sig också att nya arbetstillfällen ska skapas inom ramen för Europeiska fiskerifondens axel 4. Axel 4 har nyligen börjat ge positiva resultat och förväntas fortsätta så fram till 2015.

De beräkningar som har gjorts i konsekvensbedömningen för EHFF och som bygger på de erfarenheter som gjorts inom Leader (och på grundval av vilka axel 4 utarbetats) visar att man skulle kunna **skapa 12 500 arbetstillfällen i kustområdena till 2022 genom åtgärder som inriktas på territoriell utveckling.**

6. HUR GÖR MAN FISKERISEKTORN ATTRAKTIVARE?

För att göra fångstsektorn attraktivare krävs åtgärder som dels inriktas på att höja inkomsterna och lönerna och dels inriktas på att förbättra arbetsvillkoren, utbildningsvillkoren och säkerhetsvillkoren.

Om bestånden är hållbara kan inkomsterna och lönerna stiga. De scenarier som tagits fram inom ramen för den konsekvensbedömning som har gjorts inför reformen av den gemensamma fiskeripolitiken visar att **de genomsnittliga lönerna nästan kan komma att fördubblas efter reformen** jämfört med den lönenivå som beräknas för en situation där politiken inte reformeras.

Följande åtgärder inom EHFF syftar till att **minska kostnaderna för fisket och att öka inkomsterna:**

- Åtgärder för att underlätta övergången till en miljömässigt hållbar gemensam fiskeripolitik, selektiva redskap, investeringar i utrustning som gör det möjligt att förvara oönskade fångster ombord och investeringar i den hamninfrastruktur som krävs för landning av oönskade fångster, etc.
- Stöd till marknadsföringsåtgärder och affärsutveckling för att ge företagen möjlighet till bättre inkomster genom att de är mer delaktiga i försäljningen och marknadsföringen av produkterna. Stöd till åtgärder för kvalitet, märkning och certifiering och till utveckling av nya marknader.
- Bättre organiserade marknader genom ökat stöd till producentorganisationerna och genom stöd till kollektiva projekt som drivs av fiskeriorganisationerna.
- Inriktning på innovation för att främja nya idéer och produkter i hela värdekedjan.
- Stöd till nya verksamheter som bedrivs av yrkesfiskarna och som ger dem kompletterande inkomster (deltagande i förvaltningen av Natura 2000, insamling av avfall och skräp från havet, etc.)

EHFF kommer att bli ett viktigt redskap när det gäller att **förbättra arbetsvillkoren,**

utbildningsvillkoren och säkerhetsvillkoren. Stöd kommer att beviljas för följande:

- Hälsa- och säkerhetsåtgärder, i form av åtgärder för modernisering ombord på fartygen, bättre individuell säkerhetsutrustning och åtgärder för bättre arbetsvillkor.
- Åtgärder för yrkesutbildning och professionell rådgivning för de makor/makar till yrkesfiskare som hjälper till att driva familjefiskeriföretag.
- Yrkesutbildning, omskolning och vidareutbildning.

Syftet med åtgärderna ska vara att göra jobben inom sektorn attraktivare, särskilt jobben inom fångstsektorn. De åtgärder som kan komma ifråga måste prioriteras av medlemsländerna i de operativa programmen inom EHFF. Genom reformen av den gemensamma fiskeripolitiken ges medlemsländerna stort svängrum att själva definiera vilka sociala mål de vill sträva efter att uppnå och hur detta ska göras, på villkor att de enskilda medlemsländernas nationella mål inte inverkar menligt på reformens möjligheter att uppnå miljömässig hållbarhet på kort sikt.

För att göra sektorn attraktivare är det också viktigt att medlemsländerna snabbt ratificerar två viktiga konventioner, dvs. ILO:s konvention (nr 188) om arbete ombord på fiskefartyg och IMO:s konvention om sjöfolks utbildning, certifiering och vakthållning.

Kommissionens avsikt är att ge vattenbrukssektorn i EU en vitamininjektion så att den kan ta sig ur den nedgångsperiod som den har varit i under de senaste femton åren. För detta ändamål innehåller EHFF stöd till ett bredare spektrum av åtgärder tillförmån för vattenbruket. Åtgärderna inriktas också på större konkurrenskraft och lönsamhet för vattenbruket. Dessutom ingår åtgärder för att förbättra vattenbrukets image, konsumenternas syn på sektorn och särskilt anpassad planering av produktion och marknadsföring. Det skulle också vara möjligt att skapa nya inkomstkällor inom vattenbruket genom att man inriktar sig på produkter av hög kvalitet, specialisering på marknaderna, landbaserat vattenbruk, multitrofiska vattenbrukssystem och genom att man i högre grad efterlever normerna för miljö-, hälso- och djurskydd. Vattenbruket kan också få stöd så att de kan anlita rådgivningstjänster för affärsutveckling, för omställning till miljövänlig drift, ekologiskt vattenbruk och för tjänster på miljöområdet.

Medlemsländerna bör också bidra till att vattenbruket i EU utvecklas genom att vidta åtgärder för att förenkla administrationen, se till att vattenbruket får tillgång till vattendrag och mark och att nya aktörer får tillträde till näringen. Medlemsländerna bör också delta aktivt i den framtida öppna samordningsmetoden som kan fungera som ett kraftfullt redskap när det gäller att utarbeta nationella strategier.

7. HUR KAN MAN SÄKRA LÅNGSIKTIG LIVSKRAFT FÖR KUSTSAMHÄLLENA?

EHFF fokuserar på människorna inom fiskerinäringen, särskilt yrkesfiskarna inom det småskaliga fisket, och på de kustsamhällen som är beroende av fisket.

För att fokusera på människorna har man infört särskilda åtgärder (som stöd till affärsrådgivning). Dessutom är stödnivån högre och det har införts en koppling mellan det ekonomiska stödet och de småskaliga fiskeflottornas andel i fisket. Den nya gemensamma fiskeripolitiken behåller de nuvarande tillträdesbegränsningarna inom tolv sjömil och även de befintliga bestämmelserna vad gäller tillsyn, som undantaget beträffande VMS-utrustning.

När det gäller kustsamhällena baseras EHFF på de framgångar som har gjorts inom EFF:s axel 4, men med utökade finansieringsmöjligheter för hållbar utveckling av fiskeområden, möjlighet att samordna EHFF-åtgärder med finansiering från Eruf och EJFLU och bättre finansieringsmöjligheter rent allmänt.

De integrerade lokala utvecklingsstrategierna är avsedda som ett redskap genom vilket kustområdena kan skapa nya jobbtillfällen, både inom fiskerisektorn och utanför denna. Det finns goda möjligheter till ekonomisk diversifiering, bland annat genom att jobb skapas inom nya och expansiva sektorer av havsnäringen som fisketurism och fiskets kulturarv. Fiskets och vattenbrukets image kan också förbättras genom att man belyser deras betydelse för de lokala ekonomierna.

EHFF innehåller också en nyhet i form av en pelare för integrerad havspolitik, viken förvaltas centralt. Genom denna kan man undersöka vilka möjligheter som finns för att skapa tillväxt och arbetstillfällen inom havsnäringen och kustområdena.

Medlemsländerna kan också vidta åtgärder inom ramen för EFF:s axel 4 för att påskynda skapandet av nya arbetstillfällen. Detta sker redan i många kustområden.

Avslutningsvis ger samordning av finansieringen från EU genom gemensamma strategiska ramar, partnerskapsavtal och lokalt ledd utveckling nya möjligheter att skapa nya arbetstillfällen i områden som är beroende av fisket. I detta sammanhang kan Europeiska socialfonden användas för omskolning och vidareutbildning av yrkesfiskare och de projekt för stadsförnyelse som finansieras via Eruf kan också användas för kustsamhällen.